

Podrobnejšie informácie a aktivity MŠ SR a priamo riadených organizácií MŠ SR zameraných na riešenie výchovno-vzdelávacieho procesu rómskych detí a žiakov

1. Všeobecne záväzné právne predpisy a rezortné predpisy s účinnosťou od roku 2004

- Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)
- Zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení
- Vyhláška MŠ SR č. 343/2006 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MŠ SR č. 311/2004 Z. z. o poskytovaní štipendií žiakom stredných škôl a špeciálnych škôl
- Vyhláška MŠ SR č. 453/2005 Z. z. o rozsahu a ďalších podrobnostiach o priznávaní motivačného štipendia
- Vyhláška MŠ SR č. 102/2006 Z. z. o priznávaní sociálneho štipendia študentom vysokých škôl
- Nariadenie vlády SR č. 2/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre základné školy, stredné školy, strediská praktického vyučovania, základné umelecké školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov
- Nariadenie vlády SR č. 341/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú katalógy pracovných činností pri výkone prác vo verejnom záujme a o ich zmenách a dopĺňaní
- Nariadenie vlády SR č. 238/2004 Z. z. o rozsahu vyučovacej a výchovnej činnosti pedagogických zamestnancov
- Smernica MS ŠR č. 11/2006-R z 25. mája 2006, ktorou sa dopĺňa smernica MŠ SSR z 5. júla 1985 č. 7496/1985-20 o základnej škole v znení smernice Ministerstva školstva, mládeže a telesnej výchovy SSR z 28. augusta 1989 č. 8119/1989-20 a smernice MŠ SR z 13. júla 2000 č. 1074/2000-41
- Smernica č. 19/2006-R z 15. júna 2006, ktorou sa určuje systém rozpisu finančných prostriedkov na mzdy a odvody do poisťovních fondov asistentov učiteľa na jednotlivé krajské školské úrady a postup ich poskytnutia zriaďovateľom základných škôl a špeciálnych základných škôl.

Metodické pokyny MŠ SR, pre úplnosť uvádzame od roku 2002, kedy nadobudol účinnosť zákon č. 408/2002 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov

- Metodický pokyn k zavedeniu profesie asistent učiteľa v predškolských zariadeniach, v základnej škole a v špeciálnej základnej škole č. 1631/2002-sekr. vydaný MŠ SR dňa 26. 8. 2002 s účinnosťou od 1. 9. 2002
- Metodický pokyn MŠ SR č. 600/2002-43 k zavedeniu nultých ročníkov základných škôl s účinnosťou od 1. septembra 2002
- Metodický pokyn k zavedeniu profesie asistent učiteľa pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v predškolských zariadeniach, v základných školách a v špeciálnych základných školách č. 184/2003-095 vydaný MŠ SR dňa 6. 12. 2003 s účinnosťou od 1. januára 2004

- Metodické usmernenie z 22. 1. 2004 č. CD-2004-566/1305-1:091 k zvýšeniu zaškolenosti detí v materských školách s účinnosťou od 1. marca 2004
- Pokyn č. 1/2006-R z 18. januára 2006, ktorým sa upravuje postup školy pri určovaní priemerného prospechu žiakov základných škôl a špeciálnych základných škôl na účely poskytovania dotácie na motivačný príspevok pre dieťa na podporu predchádzania sociálnemu vylúčeniu, ktorý zrušuje Pokyn MŠ SR č. 1/2004-E z 1. decembra 2004, ktorým sa upravuje postup školy pri určovaní priemerného prospechu žiakov základných škôl na účely poskytovania dotácie na štipendium pre dieťa v hmotnej núdzi
- Metodické usmernenie MŠ SR č. 12/2005-R z 20. júla 2005, ktorým sa upravuje postup pedagogicko-psychologických poradní pri posudzovaní školskej spôsobilosti detí zo sociálne znevýhodneného prostredia pri prijímaní do 1. ročníka základnej školy.
- Metodické usmernenie č. 7/2006-R k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach s účinnosťou od 1. apríla 2006
- Metodické usmernenie č. 14/2006-R zo 6. júna 2006, ktorým sa upravuje postup pri poskytovaní štipendií žiakom stredných škôl a špeciálnych škôl
- Každoročne ku školskému roku vydávané Pedagogicko-organizačné pokyny.

1.2. Schválené koncepčné a iné materiály, semináre

- Koncepcia integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania, schválená vládou SR uznesením č. 498 zo dňa 26. mája 2004
- Národný plán výchovy k ľudským právam na roky 2005 – 2014, schválený 2. operatívnu poradou ministra dňa 8. februára 2005
- Príkaz ministra školstva Slovenskej republiky č. 50/2006 zo dňa 21. septembra. 2006, ktorým sa mení a dopĺňa príkaz ministra č. 5/2005-I k vydaniu štatútu a rokovacieho poriadku Tímu expertov Ministerstva školstva Slovenskej republiky pre výchovu a vzdelávanie Rómov
- Výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na zriadenie predškolského zariadenia v chudobných obciach s pozitívnym demografickým vývojom do 31. 12. 2005 – Priorita č. 7 v rámci I. Akčného plánu Vzdelávanie a zamestnanosť Stratégie konkurencieschopnosti Slovenskej republiky do roku 2010 schválenej 13. júla 2005 uznesením vlády SR č. 557/2005
- Realizácia pracovného odborného seminára „Výchova a vzdelávanie rómskych detí a mládeže – ako ďalej?“, organizovaného MŠ SR a PDCS v dňoch 29. 11.- 1. 12. 2005 v Jasnej
- Prioritné úlohy MŠ SR na roky 2006 - 2010 vyplývajúce z Programového vyhlásenia vlády SR
- Realizácia pracovno-odborného seminára riešiteľov výchovno-vzdelávacieho procesu detí a mládeže zo sociálne znevýhodneného prostredia, realizovaný MŠ SR a MPC Prešov v dňoch 8. - 10. 11. 2006 v Medzilaborciach
- Koncepcia v oblasti predškolskej výchovy v nadväznosti na prípravu detí na vstup do základnej školy – uznesenie vlády SR č. 222 zo 7. marca 2007
- Výzva programu pre financovanie rozvojových projektov „E-vzdelávanie pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a žiakov so zdravotným postihnutím“, august 2007

2. Dekáda začleňovania rómskej populácie na roky 2005 – 2015 a Rómsky vzdelávací fond

Slovenská republika sa zapojila do Dekády začleňovania rómskej populácie na roky 2005 – 2015 (ďalej len „Dekáda“). Počas prípravy na Dekádu každá krajina identifikovala merateľný počet vnútroštátnych cieľov na zlepšenie situácie Rómov. S týmto cieľom SR prijala Národný akčný plán Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015 (UV SR č. 28/2005), ktorého základ za oblasť vzdelávania tvorila Konceptia integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania, schválená vládou SR (UV SR č. 498/2004).

Dekádu riadi Medzinárodný riadiaci výbor, ktorý pozostáva zo zástupcov vlád, Rómov, medzinárodných organizácií, ktoré stanovili štyri prioritné oblasti - vzdelávanie, zamestnanosť, zdravotníctvo a bývanie. Riadiaci výbor taktiež stanovil tri spoločné témy: chudoba, diskriminácia a rodové záležitosti.

To, čo je podstatné pre rezort školstva, je skutočnosť, že v rámci Dekády bola akceptovaná priorita – vzdelávanie. Na tento účel bol zriadený Rómsky vzdelávací fond (ďalej len „REF“) ako súčasť Dekády. Bližšie a podrobnejšie informácie vrátane podmienok predkladania projektov sú k dispozícii na internetovej stránke Úradu splnomocnenkyne vlády SR.

MŠ SR využilo možnosť predloženia projektu so zárukou odborného garanta. REF v júni 2006 schválila MŠ SR 2-ročný národný pilotný projekt „Podme spolu do školy – Podpora implementácie Konceptie integrovaného vzdelávania rómskych žiakov na Slovensku“. Pilotný projekt realizovaný v Prešovskom kraji sa zameriava na:

- priamu finančnú pomoc podporenia zaškolenia päť - šesťročných detí v predškolských zariadeniach vo vybranej lokalite,
- zvyšovanie a skvalitňovanie kompetencií učiteľov prvého stupňa základných škôl vo vybraných lokalitách,
- monitorovanie priebehu a dosiahnutých výsledkov projektu,
- informovanie verejnosti a propagácie vytvoreného systému.

Grantová zmluva medzi REF, MŠ SR a MPC Prešov je uzavretá na 250 000,- eur do augusta 2008.

3. Problematika zaradovania detí rómskeho pôvodu do špeciálnych základných škôl pre žiakov s mentálnym postihnutím

Tomuto problému MŠ SR už viac rokov venuje intenzívnu pozornosť. Problematika vzdelávania detí rómskeho pôvodu je v špeciálnych školách a školských zariadeniach posudzovaná na základe kritérií, ktoré platia pre všetky deti a žiakov patriacich do kategórie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa § 3 ods. 2 zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov. Podmienky pre vzdelávanie žiakov rómskeho pôvodu, prijatých do špeciálnych škôl na základe niektorého zo zdravotných postihnutí, ochorenia alebo poruchy vývinu, sú rovnaké ako u ostatných žiakov. Podľa § 28 ods. 1 zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov sa v špeciálnych školách zabezpečuje vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorým ich postihnutie nedovoľuje vzdelávať sa v ostatných školách. Táto legislatívna úprava nadobudla účinnosť 1. septembra 2000 a na jej základe sa prestalo umožňovať prijímať do špeciálnych škôl pre žiakov s mentálnym postihnutím tých žiakov, ktorí v škole bežného typu neprospevali napriek individuálnej starostlivosti. Táto zmena sa v pomerne veľkej miere v praxi vzťahovala na žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia, ku ktorým patrili najmä žiaci rómskeho pôvodu.

Pretrvávajúci, pomerne vysoký počet rómskych žiakov v špeciálnych školách pre žiakov s mentálnym postihnutím, bol spôsobený najmä používaním štandardných testov na posudzovanie školskej zrelosti a intelligenčného potenciálu bez ohľadu na to, z akého prostredia dieťa pochádza. Vyvinutím nových, špecifických testov (výstupy z projektu Phare 2001 – Test školskej spôsobilosti pre sociálne znevýhodnené deti a RR screening - testová batéria na vylúčenie mentálnej retardácie 6 – 10 ročných detí zo sociálne znevýhodneného prostredia) sa začali v praxi využívať od roku 2004, čím by sa mal už tento nedostatok odstrániť.

Ďalšou príčinou v prípade vyššieho počtu detí s mentálnym postihnutím v rómskej populácii je uzavretosť ich komunít, v ktorej dôsledku sa prejavuje u nich zvýšený výskyt dispozície na prenos génov spôsobujúcich nepriaznivý zdravotný vývin detí, mentálne postihnutie nevynímajúc.

Špeciálne základné školy pre žiakov s mentálnym postihnutím podľa jednotlivých krajov¹⁾ s uvedením počtu žiakov rómskej národnosti

Kraj	Počet škôl	Počet žiakov s mentálnym postihom spolu	Z toho rómskej národnosti
Bratislavský	9	958	0
Tŕnavský	26	1 594	30
Trenčiansky	13	999	0
Nitriansky	20	1 646	30
Žilinský	15	1 356	0
Banskobystrický	27	2 802	65
Prešovský	26	5 339	598
Košický	28	5 056	315
SR	157	19 750	1 038

Projekt Phare 2002 bol zameraný na rediagnostiku detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. V prípade dobrej perspektívy na prechod žiaka zo špeciálnej do základnej školy mu má byť žiakovi poskytnuté vzdelávanie, ktoré mu má zabezpečiť bezproblémový prechod do základnej školy. Tak ako sa v súčasnosti oblasť vzdelávania v školách bežného typu orientuje na širšie uplatňovanie integrácie žiakov s ľahšími formami zdravotného postihnutia do bežných škôl zabezpečenej podporným špeciálno-pedagogickým servisom, prispôsobujú sa aj metódy a formy na úspešné zaškoloňovanie a prospievanie detí rómskeho pôvodu.

V rámci udržateľnosti projektu Phare 2002, počas ktorého boli zriadené tzv. tranzitívne triedy v ŠZŠ, MŠ SR vydalo smernicu č. 11/2006-R z 25. mája 2006, ktorou sa mení a dopĺňa smernica MŠ SSR z 5. júla 1985 č. 7496/1985 – 20 o základnej škole v znení neskorších predpisov, ktorá umožňuje zriaďovať špecializované triedy ako vyústenie vyššie uvedeného projektu v podmienkach základnej školy. Zároveň MŠ SR schválilo dňa 19.6.2006 rozhodnutím číslo CD-2006-7872/17614-1:097 experimentálne overovanie projektu „Tranzitívne triedy v základných školách“ s platnosťou od 1. augusta 2006 do 31. augusta 2008. Gestorom experimentálneho overovania s využitím výstupných materiálov z projektu Phare 2002 je Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (ďalej len „VÚDPaP“).

3.1. Nadväzujúca činnosť VÚDPaP

Z predchádzajúceho obdobia sa v r. 2007 riešia nasledovné úlohy:

„Optimalizácia edukačných postupov u rómskych žiakov“ – úloha nadväzuje na úlohu Phare (tzv. udržateľnosť projektu), v ktorej sa pripravili podmienky na vyučovanie v

¹ Údaje sú zo štatistickej ročenky Ústavu informácií a prognóz za školský rok 2006/2007

tranzitívnych triedach (ďalej len „TT“) pri špeciálnych základných školách (ďalej len „ŠZŠ“). Úloha sa orientuje na vytvorenie a experimentálne odskúšanie podmienok výučby, adaptácie jej obsahu a vhodných učebných materiálov v špecializovaných triedach (ďalej len „ŠT“) pri bežných základných školách. Projekt ŠT sa pripravuje na realizáciu od školského roku 2007/08 kvôli finančným otázkam. V júni sme zorganizovali seminár pre učiteľov participujúcich ZŠ (Zborov, Lučenec, dve školy v Košiciach), ako aj pre ŠZŠ, ktoré pokračujú v zriaďovaní TT (Jelšava, Jarovnice, Hanušovce, Prešov), program seminára prikladám. Zakúpené boli písanky pre prvákov, objednané sú šlabikáre, čítanky a Metodika pre učiteľov. V súčasnosti pripravujeme úpravy učebného obsahu a sumarizujeme zoznam potrebných pomôcok pre ŠT.

„Špecifiká kognitívneho vývinu rómskych detí“ – úloha longitudinálne sleduje vývin kognitívnych funkcií rómskych detí vo veku 5 - 10 rokov. V predchádzajúcom období prebehla prvá časť terénneho výskumu (úloha bola riešená ako projekt schválený agentúrou VEGA); v tomto roku pokračuje testovanie tých istých detí v základných školách v rôznych oblastiach Slovenska. Z prvej časti výskumu boli pripravené a publikované viaceré štúdie na odborných psychologických podujatiach.

Zaznamenali sme neskorší nástup vývinových etáp niektorých kognitívnych funkcií, potvrdenie čoho si však vyžaduje sledovať tento trend na deťoch po dosiahnutí vyššieho veku. Závery preto budeme môcť formulovať po ukončení výskumnej úlohy, t. j. v r. 2009.

„Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne rómskych žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia“ – cieľom úlohy je vytvoriť súbor pracovných listov pre rómskych žiakov končiacich povinnú školskú dochádzku v ročníkoch nižších ako 7. - 9. ZŠ (ktoré budú obsahovať informácie významné pre ich adekvátne zaradenie sa do ďalšieho života, pričom sa kladie dôraz na zlepšenie komunikačných spôsobilostí, lepšie sebauvedomenie ako individuality a aktívneho podielu na vlastnej budúcnosti (zodpovednosť, kooperácia, predstavy a možnosti a i.), informácie a poznatky v súvislosti s partnerským, rodinným a komunitným životom, ako aj oboznámenie sa s praktickými postupmi pri kontaktoch s úradmi, hľadanie si práce, rôzne formy získavania informácií a pod.. K pracovnému zošitu sa pripravuje Metodická príručka pre učiteľov. Učebný materiál je vhodný na využitie na hodinách etickej výchovy, keďže sme pri jeho tvorbe vychádzali z platných osnov tohto predmetu vo vyšších ročníkoch ZŠ, ktoré cieľová skupina rómskych žiakov nebude absolvovať, ale sú dôležité pre zvýšenie kvality ich života v zmysle ich inkluzie do spoločnosti. Využiť sa môže aj v kurzoch na doplnenie základného vzdelania po ukončení povinnej školskej dochádzky.

Okrem toho sa rieši v projekte ESF **„Na pomoc kariérovému poradenstvu pre žiakov a študentov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami ako prevencia ich marginalizácie na trhu práce“** časť týkajúca sa vytvorenia programu kariérovej výchovy a poradenstva pre deti zo znevýhodneného sociálneho prostredia, t.j. pre rómskych žiakov.

Ďalšie sledovanie používania testov pre rómske deti pedagogicko-psychologickými poradňami (ďalej len „PPP“) – pripravený je dotazník o používaní testov pre PPP.

4. Vzdelávanie v rómskom jazyku

Štátny pedagogický ústav (ďalej len „ŠPÚ“) odborne gesturuje vyučovanie v materinskom rómskom jazyku. Podmienky sú vytvorené realizáciou MŠ SR schválených experimentálnych overovaní do roku 2009 zameraných na overovanie učebných plánov, tvorby učebných osnov a vzdelávacích štandardov predmetov rómsky jazyk a literatúra a predmet rómske reálie pre ZŠ, gymnázia s osemročným štúdiom a pre stredné školy:

- Experimentálna verifikácia efektívnosti kurikula rómskeho jazyka a literatúry v základných a stredných školách schváleného MŠ SR dňa 14. 4. 2003 pod číslom 1999/2003-44.

- Experimentálne overovanie kurikula predmetu rómske reálie na II. stupni základných a na stredných škôl schváleného MŠ SR pod číslom CD-2004-5211/18824-3:097 zo dňa 15. 4. 2004.

Národný projekt „Zvýšenie kvalifikačného potenciálu príslušníkov rómskej komunity zavedením nového študijného zamerania – romistika do systému vzdelávania stredných škôl“, ktorého gestorom je Štátny pedagogický ústav, sa realizuje z finančných prostriedkov ESF reg. č. SOP LZ 2004/NP1-002, schválený 28.1.2005 v celkovej výške 9 519 394,- Sk od 1.3.2005 do 31.12.2006 s predĺžením do 31.3.2007. Cieľom projektu bolo:

- odstránenie nízkeho prístupu Rómov ku vzdelaniu a zamestnaniu, ktorý vyplýva z jazykovej bariéry, kultúrnych hendikepov, nízkej mobility i sociálnej a ekonomickej situácie rodín,
- vytvorenie nového študijného zamerania „Romistika“ v systéme stredných škôl,
- zvýšenie vzdelanostnej úrovne Rómov v SR ako základného predpokladu pre uplatnenie sa na trhu práce a celkovú integráciu do spoločnosti.

Na zabezpečenie výučby rómskeho materinského jazyka v základných a stredných školách boli MŠ SR pod číslom CD-2004-7613/14980-1:097 zo dňa 28. 6. 2004 schválené „Dočasné vyrovnávacie opatrenia s cieľom pripraviť dostatočný počet pedagógov vyučujúcich v rómskom jazyku“. Materiál je prístupný na internetovej stránke MŠ SR www.minedu.sk – regionálne školstvo – výchova a vzdelávanie národnostných menšín.

ŠPÚ v spolupráci s MPSVR SR spolupracovalo na realizácii pilotného projektu Dokončenie základnej školy, ktorý je určený pre dlhodobu nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie vo veku do 26 rokov, ktorí nezískali vzdelanie poskytované základnou školou. Po absolvovaní kurzu na získanie základného vzdelania poskytovaného základnou školou budú môcť absolventi pokračovať v odbornej príprave na zamestnanie na SOU alebo učilišti podľa vlastného výberu.

4.1. Experimentálna verifikácia efektívnosti kurikula rómskeho jazyka a literatúry v základných a stredných školách

Trvanie: od 1.9.2004 do 2010

Školy zapojené do projektu: ZŠ Galaktická Košice, Súkromné gymnázium, Galaktická 9, Košice, Stredná umelecká škola, Exnárova 8, Košice, 8-ročné gymnázium, Sokolská 107, Zvolen (pokračovanie experimentu na tejto škole je ohrozené, keďže škola mení sídlo pôsobnosti, má sa k 1.9.2007 sťahovať do Lučenca, účasť rómskych žiakov je ohrozená, tak isto aj pôsobenie učiteľov pre predmety romistiky), ZŠ Angyalova 147/31, Kremnica, Bilingválne gymnázium J. Hronca, Novohradská, Bratislava.

Cieľom experimentálneho overovania je navrhnuť, overiť a predložiť na schválenie obsah vyučovania rómskeho jazyka a literatúry ako štandardného vyučovacieho predmetu pre základné a stredné školy. Pod obsahom sa rozumie celý komplex a štruktúra výchovno-vzdelávacieho predmetu:

- učebné plány
- učebné osnovy
- štandardy
- nástroje merania (monitorovania)
- učebné texty, materiály, učebnice a učebné pomôcky
- metodické a didaktické materiály pre učiteľov
- zásady a princípy prípravy a vzdelávania učiteľov.

Úlohou experimentu je odskúšať rôzne varianty a modely učebných plánov a učebných osnov, stanoviť kritériá pre tvorbu učebníc a manuálov, navrhnúť princípy overovania štandardov navrhnúť princípy pre prípravu a vzdelávanie učiteľov. Súčasne budú do experimentu aplikované najnovšie poznatky z vyučovania slovenského jazyka a literatúry, jazykov národnostných menšín i cudzích jazykov.

V experimente sú overované viaceré varianty základných pedagogických dokumentov (ZPD). V súčasnosti je možné riešiť vyučovanie rómskeho jazyka ako preklenovacieho a pomocného v MŠ a v prvých ročníkoch ZŠ aj ako voliteľného predmetu na 1. stupni ZŠ. Je potrebné dopracovať učebné plány (UP) a učebné osnovy (UO), predložiť ich na verejnú odbornú diskusiu a v roku 2008 predložiť na schválenie. Súčasne je potrebné pripraviť koncepciu učebníc a učebných materiálov a pomôcok pre oba varianty rómskeho jazyka na 1. stupni ZŠ.

Nevyhnutné je doriešiť otázku štúdia predmetu rómsky jazyk pre 1. stupeň ZŠ buď ako doplnkového štúdia (pre rómsky jazyk ako preklenovací) a bakalárskeho, resp. magisterského štúdia pre rómsky jazyk ako voliteľný predmet.

Vyučovanie rómskeho jazyka a literatúry na 2. stupni ZŠ je problematické vzhľadom na nízku kvalitu overovania experimentu v osemročnom gymnáziu Zvolen.

Vyučovanie rómskeho jazyka na stredných školách je v rámci experimentu najkvalifikovanejšie – experiment prebieha na troch stredných školách. V školskom roku 2006/2007 sa prvýkrát oficiálne v rámci projektu experimentu konali maturitné skúšky v Súkromnom gymnáziu a SUŠ v Košiciach. V budúcom školskom roku bude maturitná skúška znova prebiehať na týchto dvoch školách. V roku 2009 budú prvýkrát v rámci experimentu maturovať študenti odboru romistika a verejná správa Gymnázia Novohradská v Bratislave.

Je predpoklad, že v roku 2010 budú predložené na MŠ na schválenie ZPD rómskeho jazyka. Preto je potrebné už v priebehu roku 2008 pripraviť koncepciu učebníc a učebných materiálov a pomôcok pre vyučovanie rómskeho jazyka a literatúry na SŠ. Vydávanie učebníc je možné zabezpečiť v projektoch ESF ako časť nákladov súvisiacich s vzdelávacími cieľmi projektov.

Pre zabezpečenie implementácie kurikula do výchovno-vzdelávacieho procesu je nevyhnutné pripraviť a schváliť akreditované štúdium rómskeho jazyka a literatúry, ale aj romistiky od roku 2008 na vysokých školách, resp. univerzitách (Nitra, Prešov). V opačnom prípade po skončení projektov nebude možné realizovať vyučovanie rómskeho jazyka a literatúry v ZŠ a SŠ.

Ďalšou úlohou, na ktorej sa bude Štátny pedagogický ústav môcť iba podieľať, bude potreba monitorovať záujem rómskeho obyvateľstva o vyučovanie rómskeho jazyka a literatúry na základných a stredných školách. Už teraz je zrejmé na základe antropologických výskumov, predovšetkým Filozofickej fakulty Západočeskej univerzity v Plzni, Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe, ale aj našich pracovníkov, že **skôr ako záujem prejavujú rodičia rómskych detí obavy, strach a nevôľu dať svoje deti do škôl, kde by sa rómsky jazyk a literatúra vyučovali.**

4.2. Experimentálna verifikácia efektívnosti kurikula predmetu rómske reálie v základných a stredných školách

Trvanie: od 1.9.2005 do 2009

Školy zapojené do projektu: Súkromné gymnázium, Galaktická 9, Košice, Stredná umelecká škola, Exnárova 8, Košice, 8-ročné gymnázium, Sokolská 107, Zvolen (pokračovanie experimentu na tejto škole je ohrozené, keďže škola mení sídlo pôsobnosti, má sa k 1.9.2007 sťahovať do Lučenca, účasť rómskych žiakov je ohrozená, takisto aj pôsobenie učiteľov pre predmety romistiky), Bilingválne gymnázium J. Hronca, Novohradská, Bratislava.

Cieľom experimentálneho overovania bude navrhnuť, overiť a predložiť na schválenie obsah vyučovania predmetu rómske reálie ako štandardného vyučovacieho predmetu pre 2. stupeň základných škôl a stredné školy. Pod obsahom sa rozumie celý komplex a štruktúra výchovno-vzdelávacieho predmetu:

- učebné plány
- učebné osnovy
- štandardy
- nástroje merania (monitorovania)
- učebné texty, materiály, učebnice a učebné pomôcky
- metodické a didaktické materiály pre učiteľov
- zásady a princípy prípravy a vzdelávania učiteľov

Experiment má za cieľ odskúšať historicko-chronologické a tematické varianty a modely učebných plánov a učebných osnov, stanoviť kritériá pre tvorbu učebníc a manuálov, navrhnuť princípy overovania štandardov navrhnuť princípy pre prípravu a vzdelávanie učiteľov. Experiment, jeho realizácia, postupy, metódy a nástroje experimentu budú v súlade so zámermi reformy výchovy a vzdelávania v SR a EÚ. Súčasne budú do experimentu aplikované najnovšie poznatky z histórie, hudby, literatúry, umenia, kultúry, sociológie, filozofie, etiky, etnológie a ďalších vedných disciplín a ich aplikáciu vo výchovno-vzdelávacom procese.

Experiment je v štádiu, keď po verejnej odbornej diskusii budú v roku 2008 predložené ZPD na schválenie na MŠ SR. Je pripravená aj koncepcia vydávania učebníc a učebných materiálov, resp. aj projekt vzdelávania učiteľov predmetu rómske reálie, t. z., že MŠ SR bude môcť vypísať konkurzy na učebnice už v 1. polovici roku 2008, resp. bude možné vytvoriť projekt ESF na zabezpečenie tvorby učebníc a realizáciu školení učiteľov.

4.3. Projekt ESF Zvýšenie kvalifikačného potenciálu príslušníkov rómskej komunity zavedením nového študijného zamerania „Romistika“ do systému vzdelávania stredných škôl („Romistika“)

Schválil: Riadiaci orgán pre SOP Ľudské zdroje dňa 28.1.2005

Trvanie: od 1.3.2005 do 31.12.2006: predĺženie do 31. 3. 2007

Celkové náklady na projekt predstavujú **9 519 394 Sk.**

Ciele:

- nadväznosť projektu na projekty, ktoré realizuje ŠPÚ od roku 2003 (“Experimentálna verifikácia efektívnosti kurikula rómskeho jazyka a literatúry v základných a stredných školách, a “Experimentálna verifikácia efektívnosti kurikula predmetu “Rómske reálie v základných a stredných školách“).
- príprava kurikula študijného zamerania „Romistika“ (učebných osnov, učebných tém, vzdelávacích štandardov, príprava odborných učebníc pre študentov a metodických príručiek pre učiteľov stredných škôl, príprava pedagógov študijného odboru „Romistika“).

Výstupy projektu

Dočasné učebné plány

Rómsky jazyk a literatúra 1. ročník

Rómsky jazyk a literatúra 2. ročník

Rómsky jazyk a literatúra 3. ročník

Rómske reálie 1. ročník

Rómske reálie 2. ročník

Dočasné učebné osnovy

Rómsky jazyk a literatúra 1. ročník

Rómsky jazyk a literatúra 2. ročník
Rómsky jazyk a literatúra 3. ročník
Rómske reálie 1. ročník
Rómske reálie 2. ročník
Rómske reálie – tematické osnovy

Dočasné vzdelávacie štandardy

Rómsky jazyk a literatúra 1. - 4. ročník
Rómske reálie ako súčasť multikultúrnej výchovy

Počet zapojených študentov pilotnej školy zapojených do projektu

Priamo: 22
Nepriamo: 42
Z iných škôl: 120
Počet preškolených pedagogických zamestnancov: 42

Dočasné učebné materiály:

a) Pravidlá rómskeho pravopisu

Autori: Doc. M. Hübschmannová, J. Červenka, A. Koptová, E. Gašparová, G. Adam, I. Adamová, V. Zeman, V. Šándorová, I. Lukáčová, J. Hero, I M. Kokyová

b) Učebnica rómskeho jazyka – Romaňi čhib 1

Autorky: E. Gašparová, A. Koptová, I. Lukáčová,

c) Učebnica rómskeho jazyka – Romaňi čhib 1 CD

Autorky: E. Gašparová, A. Koptová, I. Lukáčová,

d) Metodická príručka k učebnici rómskeho jazyka

Autorka: E. Gašparová

e) Doplnkové učebné texty k predmetu rómsky jazyk

Autorka: I. Lukáčová

f) Metodika k doplnkovým učebným textom k predmetu rómsky jazyka

Autorka: I. Lukáčová

g) Konverzačný lexikón rómskej gramatiky

Autorka: E. Adamová

h) Antológia rómskych spisovateľov

Autor: V Zeman

i) Antológia rómskych tradícií a remesiel

Autorka: I. I, Adamová

j) Antológia rómskej hudby

Autor: G. Adam

k) Antológia rómskej hudby – DVD

Autor: Adam a kol.

l) Dejiny Rómov v dátach

Autor: R. Pivoň

m) Romistika (Propagačný a náborový dokument pre gymnáziá zamerané na nový študijný odbor romistika)

Autor: Hozák a kol.

4.4. Dočasné vyrovnávacie opatrenia s cieľom pripraviť dostatočný počet pedagógov vyučujúcich v rómskom jazyku (úloha C. 29 uznesenia vlády SR č. 278/2003)

Schválilo: Ministerstvo školstva Slovenskej republiky pod číslom CD-2004-7613/14980-1:097 zo dňa 28.06.2004 ako dočasné vyrovnávacie opatrenia na prípravu pedagógov vyučujúcich v rómskom jazyku

Pilotný kurz – príprava učiteľov rómskeho jazyka a literatúry základných a stredných škôl

Termín: 2004 – 2007

Úlohou pilotného štúdia bolo pripraviť dostatočný počet lektorov rómskeho jazyka a literatúry, ktorí vyškolia budúcich učiteľov rómskeho jazyka a literatúry. Obsahom štúdia bola odborná lingvistická a literárno-teoretická príprava frekventantov (zabezpečená odborníkmi oddelenia romistiky katedry indológie FF UK Praha, zahraniční lektori a učители KRK FSV UKF Nitra), didaktika vyučovania rómskeho jazyka a literatúry (zabezpečovali pedagógovia pedagogických a filozofických fakúlt, resp. didaktici ŠPÚ) a špecializácia „lektor rómskeho jazyka“.

Požiadavky na frekventantov:

- aktívne ovládanie rómskeho jazyka,
- absolvovanie magisterského štúdia,
- pedagogické vzdelanie alebo pedagogické minimum,
- prax.

Štúdium bolo 8-semesterálne (550 hodín) v závislosti od budúcej špecializácie, resp. pedagogickej kvalifikácie frekventantov. Frekventanti pilotného kurzu boli absolventmi Katedry rómskej kultúry Fakulty sociálnych vied UKF v Nitre, väčšina mala aj pedagogickú kvalifikáciu. Počas štúdia absolvovali frekventanti čiastkové skúšky z morfológie, lexikológie a syntaxe rómskeho jazyka, skúšky z jazyka vrátane obhajoby práce, na ktorého základe získalo 25 frekventantov vo februári 2005 certifikáty:

Učiteľ rómskeho jazyka a literatúry

Učiteľ rómskych reálií

Tlmočenie, preklady

Tvorba učebných materiálov a textov

Ukončenie pilotného kurzu by malo byť realizované na UKF v Nitre formou záverečnej skúšky a obhajobou písomnej práce pred komisiou menovanou ministrom školstva alebo rektorom univerzity a zloženou z odborníkov na romistiku z ČR (Brno, Praha), Maďarska, Rumunska, Francúzska a iných krajín. Absolventi pilotného kurzu by tak získali kvalifikáciu učiteľ rómskeho jazyka a literatúry pre základné a stredné školy, zároveň by pôsobili aj ako lektori – školitelia budúcich učiteľov rómskeho jazyka a literatúry. V prípade akreditovania odboru rómsky jazyk a literatúra na pedagogických a filozofických fakultách vysokých škôl by pôsobili ako prví kvalifikovaní učители rómskeho jazyka, literatúry, resp. ďalších romologických predmetov.

Táto fáza pilotného kurzu nie je v súčasnosti doriešená, je potrebné prijať riešenie (v spolupráci ŠPÚ, UKF Ústav romologických štúdií a MŠ SR).

4.5. Špecializačné inovačné štúdium „Jazyková príprava učiteľov rómskeho jazyka materskej školy“

Termín: 2006 – 2010

Úlohou pilotného štúdia je pripraviť dostatočný počet lektorov rómskeho jazyka a literatúry, ktorí budú školiť budúcich učiteľov rómskeho jazyka a literatúry.

4.6. Špecializačné inovačné štúdium „Základy konverzácie v rómskom jazyku“

Termín: 2006 – 2010

Zodpovedný: Štátny pedagogický ústav v spolupráci s MC Prešov, ROCEPO a vysoké školy

Úlohou štúdia je pripraviť sociálnych a misijných pracovníkov a asistentov učiteľov v používaní rómskeho jazyka pri svojej odbornej činnosti.

Tieto úlohy nebolo možné realizovať vzhľadom na to, že nebola doriešená kvalifikácia frekventantov pilotného kurzu. Súčasne vzhľadom na formu výstupov z projektu ESF „Romistika“ je problémom aj nedostatok študijných textov – učebnice pre začiatočníkov, konverzačné príručky a slovníky. Aj vzhľadom na to, že sú vydané Pravidlá rómskeho

pravopisu ako štandardizovaná norma jazyka a niektoré učebné materiály pre rómsky jazyk, je potrebné cez projekty ESF pripraviť vhodné odborne a didakticky dobre spracované učebnice.

5. Rómske vzdelávacie, informačné, dokumentačné, poradenské a konzultačné centrum – ROCEPO s celoslovenskou pôsobnosťou zriadenom pri MPC Prešov

MPC Prešov vrátane centra ROCEPO okrem iných činnosti vykonáva na základe poverenia MŠ SR celoslovenské kompetencie v oblasti odborného garantovania rómskej problematiky.

MŠ SR dňa 30.mája 2006 pod číslom CD-2006-5592/11751-1:094 schválilo MPC Prešov ako gestorovi experimentálne overovanie projektu „Spolu to dokážeme - aktivita Škola druhá šanca - neformálne vzdelávanie“ s platnosťou od 1. septembra 2006 do 30. júna 2007. Cieľovou skupinou sú dlhodobo nezamestnaní s nízkou kvalifikáciou bez ukončenia základného vzdelania vo veku od 18 do 25 rokov.

Súčasťou MPC je **Rómske vzdelávacie, informačné, dokumentačné, poradenské a konzultačné centrum – ROCEPO** s celoslovenskou pôsobnosťou, ktoré má za cieľ prostredníctvom učiteľov pracujúcich na školách s vysokou koncentráciou rómskych detí a žiakov zohľadniť špecifické potreby a podmienky rómskej národnostnej menšiny.

ROCEPO bolo založené na základe listu generálneho riaditeľa sekcie medzinárodnej spolupráce a európskej integrácie MŠ SR, sektorového koordinátora PHARE č. 4997/2001 82 zo dňa 4. 12. 2001. ROCEPO je integrálnou súčasťou MPC v Prešove.

Základné činnosti centra ROCEPO:

- realizácia vzdelávacích projektov pedagogických a nepedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení s vysokou koncentráciou rómskych žiakov,
- tvorba metodických materiálov pre pedagogických zamestnancov na skvalitnenie vyučovacej a výchovnej činnosti pri rešpektovaní špecifik rómskej menšiny,
- organizovanie seminárov zainteresovaných inštitúcií a organizácií, ktoré sa priamo alebo nepriamo podieľajú na procesoch edukácie rómskej menšiny,
- realizácia aplikovaného pedagogického výskumu,
- poskytovanie, spracovávanie a distribúcia informácií o vzdelávacích aktivitách vládnych i mimovládnych organizácií pre učiteľov, vychovávateľov, pedagogickú i nepedagogickú verejnosť na prezentáciu činnosti a aktivít,
- vydávanie bilingválnych odborných-metodických materiálov pre potreby pedagogických zamestnancov (prípadne rómsku komunitu a jej vzdelávanie),
- zhromažďovanie, triedenie a archivácia printových a virtuálnych informácií o edukačných aktivitách všetkých subjektov pôsobiacich na úseku rómskej menšiny,
- vytvorenie databanky obsahujúcej efektívne metódy výchovy a výučby rómskych detí a žiakov,
- sústreďovanie výsledkov národných i medzinárodných projektov poskytujúcich pomoc rómskej menšine v jej edukácii,
- vytvorenie dokumentačného pracoviska na archiváciu výsledkov pedagogickej tvorivosti učiteľov a tvorivosti rómskych žiakov,
- zabezpečenie psychologického, pedagogicko-zdravotného poradenstva zameraného na špecifické problémy rómskej komunity a ďalšie vzdelávanie učiteľov pôsobiacich v oblastiach so zvýšenou koncentráciou Rómov,
- v záujme dosiahnutia uvedených cieľov vybudovať efektívne pracovné kontakty s inštitúciami sústreďujúcimi sa na edukáciu Rómov.

Úsek informácie a dokumentácie:

- zhromažďovanie, triedenie, uchovávanie a distribúcia informácií o edukačných aktivitách všetkých subjektov pôsobiacich na úseku rómskej menšiny,

- vytvorenie dokumentačného pracoviska na archivovanie písomností, tlačovín, informácií na iných druhoch nosičov o výsledkoch pedagogickej tvorivosti učiteľov a tvorivosti rómskych žiakov,
- vytvorenie databanky údajov o aktivitách vládnych i nevládnych organizácií na úseku rómskej menšiny,
- zhromaždenie výsledkov národných i medzinárodných projektov, ktoré od roku 1990 poskytujú pomoc rómskej menšine v jej edukácii,
- vydávanie bilingválnych informačných bulletinov, iných periodík (odborného-metodického charakteru) o činnosti MPC a iných subjektov pre potreby pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení, prípadne rómsku komunitu a jej vzdelávanie,
- sprístupnenie web stránky pre širokú pedagogickú i nepedagogickú verejnosť na prezentáciu činnosti a aktivít MPC, ale aj výsledkov projektov realizovaných medzi rómskou menšinou,
- vytvorenie databanky printových a virtuálnych zdrojov obsahujúcich efektívne metódy výchovy a výučby rómskych detí a žiakov.

Úsek poradenstva a konzultácií:

- poskytovanie pedagogického, psychologického a zdravotníckeho poradenstva a konzultácií pedagogickým zamestnancom, pedagogickým zborom škôl a školských zariadení s vysokým zastúpením detí a žiakov z rómskych komunít.

Vzdelávacie aktivity

Od vzniku centra ROCEPO boli realizované jednotlivé formy ďalšieho vzdelávania – jednorazové podujatia, priebežné vzdelávania, špecializačné inovačné štúdium (ďalej len „ŠIS“) a špecializačné kvalifikačné štúdium (ďalej len „ŠKŠ“). Spolu bolo realizovaných 47 projektov priebežného vzdelávania v 80 skupinách. MPC vydalo 4 212 osvedčení účastníkom týchto vzdelávaní. ŠKŠ Asistent učiteľa v roku 2005 ukončilo 33 účastníkov. Zároveň bolo realizovaných 38 jednorazových vzdelávaní.

Celkove sa zúčastnilo na vzdelávaní v rámci ROCEPO 8 300 účastníkov. V súčasnosti v roku 2006 študuje ŠKŠ asistent učiteľa 129 účastníkov vzdelávania.

Publikačná činnosť

Pre potreby pedagogických zamestnancov pracujúcich s rómskymi žiakmi MPC ROCEPO vydalo nasledovné metodické materiály:

Rok 2003

- I. Trochtová: **Rozvojový jazykový program pre rómske deti**, ISBN 80-89055-21-4
- M. Blahutková: **Psychomotorika pre každého**, ISBN 80-89055-24-9
- B. Kosová: **Primárny stupeň vzdelávania v medzinárodnom porovnaní**, ISBN 80-8045-295-4
- L. Hvozdovič, S. Lehoczka, I. Pavlov, V. Skoumalová, E. Šimčíková: **Celodenné výchovné pôsobenie** so zameraním na hry rozvíjajúce osobnosť dieťaťa a jeho kognitívne zázemie, ISBN 80-8045-296-2
- A. Petrasová: **Využitie stratégie EUR. ako prostriedku eliminácie funkčnej negramotnosti rómskych žiakov**, ISBN 80-8045-307-1

Rok 2004

- V. Onderčová: **Pomocný program pre slabo prospievajúcich rómskych žiakov**, ISBN 80-8045-308-X
- J. Nagajová, M. Porubská: **Rozvoj osobnosti detí predškolského veku žiakov 1.ročníka ZŠ zo sociálne znevýhodneného prostredia**, ISBN 80-8045-334-9
- J. Pavelčák: **Odi kaľi mačkica – rómske piesne pre ZŠ (CD)**

- M. Tulenková, J. Kundová: **Didaktická hra v učive o ľudskom tele na ZŠ**, pre učiteľov rómskych žiakov, ISBN 80-8045-354-3
- **Pozitívna diskriminácia vo Francúzsku a vo svete**, Výber zo zborníka referátov z medzinárodného seminára organizovaného 5.- 6. 3. 2002 v Paríži, ISBN 2 240-01256-0, ISSN 1159-6538

Rok 2005

- S. Cina: **Postavenie rómskeho jazyka na Slovensku**
- **Pracovný materiál pre nultý ročník ZŠ** (1. a 2. časť) PHARE SK 0002.01.01.0005, ISBN 80-8045-383-7
- **Metodický materiál pre učiteľov a asistentov v materských školách** (1. a 2. časť) PHARE SK 0002.01.01.0005, ISBN 80-89055-58-3
- V. Hoffmanová: **Predchádzajme intolerancii výchovou k dodržiavaniu ľudských práv**, ISBN 80-8045-372-1

Rok 2006

- **Pracovný materiál pre nultý ročník ZŠ** (3. časť) PHARE SK 0002.01.01.0005, ISBN 80-89055-63-X
- **Integrácia žiakov v podmienkach základných a špeciálnych základných škôl**, Príručka na prácu so žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia, ISBN 80-89055-64-8
- S. Cina: **Rómsky jazyk, Rómsko-slovenský a slovensko-rómsky slovník** pre učiteľov rómskych žiakov, ISBN 80-8045-491-1
- E.Vincejová, O.Jorčíková: **Výchovný poradca v podmienkach školy**, ISBN 80-8045-415-9
- V. Cabanová: **Kultúra a vyrovnávanie kultúrnych rozdielov v školskej edukácii**.
- Nagajová, J. – Porubská, M.: **Rozvoj osobnosti detí predškolského veku žiakov 1. ročníka ZŠ, detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, klientov DSS s rôznym druhom poškodenia – dotlač**
- Slavkayová, S.: **Projektová metóda v školskom klube**. dotlač 1. vydania
- Kolektív: **Správa o výsledkoch prieskumu o postavení dieťaťa a žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia v školskom systéme v Slovenskej republike**, ISBN 80-8045-422-6
- dvojdielne CD: **ROCEPO na pomoc učiteľom a školám na Slovensku**

Rok 2007

- S. Rigová: **Pherasune ľiteri/Veselé písmenká – grafomotorika pre prvý ročník ZŠ** ISBN 978-80-8045-459-3
- S. Rigová: **Metodická príručka k sade rómsko-slovenských učebných textov Pherasuňi abeceda, pracovných listov Pherasune ľiteri a rómskym výkladovým kartám pre prvý ročník ZŠ** ISBN 978-80-8045-458-6
- Kovářová, E. – Nižníková, J.: **Stratégie rozvíjania rómskych detí predškolského veku – program celodenného pôsobenia**
- Kovářová, E. – Nižníková, J.: **Stratégie rozvíjania rómskych detí predškolského veku – program celodenného pôsobenia (mesačné plány september – október)**
- Kovářová, E. – Nižníková, J.: **Stratégie rozvíjania rómskych detí predškolského veku – program celodenného pôsobenia (mesačné plány november - január)**
- Kovářová, E. – Nižníková, J.: **Stratégie rozvíjania rómskych detí predškolského veku – program celodenného pôsobenia (mesačné plány február - apríl)**
- Kovářová, E. – Nižníková, J.: **Stratégie rozvíjania rómskych detí predškolského veku – program celodenného pôsobenia (mesačné plány máj - jún)**

Všetky vydané materiály sa distribujú do základných škôl a školských zariadení na Slovensku. Vytvorila sa databáza škôl, v ktorých je vyššie zastúpenie rómskych žiakov a v

súčasnosti pri vydaní printových materiálov tieto sa posielajú automaticky. V prípade požiadaviek iných škôl zasielame materiály aj pre ďalšie školy a školské zariadenia.

Pre potreby pedagogických zamestnancov je k dispozícii knižničný fond. V súčasnosti je v knižnici ROCEPO spolu 627 titulov v celkovej hodnote 181 470,70 Sk.

Internetová doména

Ďalším krokom v činnosti ROCEPO bolo zriadenie internetovej domény www.rocepo.sk.

Doména má postupne slúžiť ako jeden z hlavných zdrojov informácií o činnosti ROCEPO pre pedagogických pracovníkov, ale aj pre širšiu verejnosť pracujúcu na úseku vzdelávania rómskej menšiny v súvislosti s edukáciou rómskej menšiny.

6. Vysoké školy

V rámci aplikovaného výskumu bola v rokoch 2003 až 2006 riešená štátna objednávka výskumu a vývoja na podporu odvetvovej politiky Ministerstva školstva SR schválená uznesením vlády SR č. 912/2002 – pod koordináciou Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre so spoluriešiteľskými pracoviskami troch univerzít (UK Bratislava, UMB Banská Bystrica a PU Prešov) s názvom *Zvyšovanie úrovne socializácie rómskej komunity prostredníctvom systémov vzdelávania sociálnych a misijných pracovníkov a asistentov učiteľov* v celkovom objeme 10 300 tis. Sk.

Výstupy tejto úlohy svojou filozofiou a metodologickým prístupom predstavujú istú víziu reálneho riešenia problémov súvisiacich s procesmi socializácie rómskych detí a mládeže, a to prostredníctvom učiteľov, asistentov učiteľov, sociálnych a misijných pracovníkov. Výsledkom riešenia je určité špecifikum, ktoré bolo dosiahnuté na riešiteľských fakultách štyroch univerzít, a to v príprave a vzdelávaní odborných pedagogických pracovníkov, učiteľov, asistentov učiteľa, sociálnych a misijných pracovníkov pre prácu v multikulturálnom prostredí s deťmi z málopodnetného a zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Výnimočnosť je v uplatnení absolventov špeciálnych akreditovaných študijných programov na všetkých úrovniach systému vzdelávania a ich možnosť ďalšieho profesionálneho rastu, v otvorenom systéme prípravy, ktorý sa bude modifikovať podľa potrieb praxe pre tieto rôzne stupne vzdelávania:

- predškolská príprava
- nultý ročník
- vzdelávanie 1. - 3. stupňa
- vysokoškolské vzdelávanie 1.- 3. stupňa
- celoživotné vzdelávanie

Absolventi riešiteľských fakúlt sa etnicky špecializujú na rómske spoločenstvo. Základom štúdia sú špecifické predmety: rómsky jazyk, rómska literatúra, história a tradície Rómov, filozofia rómskeho spoločenstva. Absolventi získajú vedomosti z oblasti pedagogiky, antropológie, sociálnej a osvetovej práce, práva v aplikácii na rómske etnikum.

Viacere výstupy boli už realizované v praxi formou akreditovaných študijných programov:

- Nové študijné programy pre sociálnych a misijných pracovníkov
  - a) Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva UKF Nitra otvorila v akademickom roku 2002/2003 denné bakalárske štúdium a od akademického roku 2003/2004 externé bakalárske štúdium v Lučenci a v Spišskej Novej Vsi
  - b) PF UMB Banská Bystrica od akademického roku 2005/2006 otvorila externé bakalárske štúdium v Rimavskej Sobote
- Nový študijný program pre asistentov učiteľa
PF PU Prešov od akademického roku 2005/2006 otvorila externé bakalárske štúdium – Predškolská a elementárna pedagogika sociálne znevýhodnených skupín – asistent učiteľa.

6.1. Kultúrna a edukačná grantová agentúra (KEGA)

V rámci Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry bolo riešených:

- o rok 2006 – 6 projektov (808 tis. Sk bežné výdavky a 125 tis. Sk kapitálové výdavky)
- o rok 2007 – 8 projektov (914 tis. Sk bežné výdavky a 90 tis. Sk kapitálové výdavky).

Číslo projektu	Názov projektu
3/5268/07	Rozvoj sociálno–psychologických a interkultúrnych zručností učiteľov študentov z odlišného socio-kultúrneho prostredia
3/5263/07	Kreovanie metodických materiálov k problematike prevencie sociálno-patologických javov v podmienkach školskej edukácie na základných a stredných školách
3/5210/07	Vzdelávací program pre výučbu morálky
3/3168/05	Politická socializácia rómskych lídrov
3/3033/05	Nové technológie v edukácii znevýhodnených žiakov a študentov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacím potrebami na Slovensku
3/3046/05	Príprava profesionálnych pracovníkov s deťmi a mládežou v oblasti sociálnej pedagogiky a vychovávateľstva s dôrazom na prevenciu sociálno-patologických javov
3/4091/06	Profylaxia problémov s návykovými látkami v školách s zariadeniach psychopedického typu so zameraním na žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného a výchovne menej podnetného prostredia
3/4107/06	Prevencia ako účinná metóda predchádzania asociálneho správania mládeže v rámci SR a tvorba multimediálnych programov pre vyučovací proces

7. Projekty podporené z Európskeho sociálneho fondu priamo/nepriamo podporujúce vzdelávanie rómskych detí a žiakov

V rámci Negociačného mandátu EK k NRP pre vyjednávanie CSF schválenej uznesením vlády SR č. 855/2003 v 7 opatreniach so zvýšenou mierou intervencie zo štrukturálnych fondov 80:20 sa rezortu Ministerstva školstva SR ako sprostredkovateľského orgánu pre SOP Ľudské zdroje týka iba pod opatrenie 3.3A „Rozvoj poradenstva o povolaniach a zamestnaniach“.

Na opatrenie 3.3 SOP ĽZ boli v roku 2004 a 2005 vyhlásené štyri výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Európskeho sociálneho fondu.

Prvá výzva č. SOP ĽZ-2004-SORO-1 na predkladanie žiadostí bola vyhlásená 17. mája 2004, konečný termín na predkladanie žiadostí bol 26. júl 2004. V rámci podopatrenia 3.3A bolo predložených 28 žiadostí. Hodnotiacim kritériám vyhovelo z tohto počtu 14 žiadostí. So všetkými 14 žiadateľmi boli v roku 2005 podpísané zmluvy o poskytnutí NFP z ESF. Na základe identifikácie cieľovej skupiny sociálne znevýhodnených osôb vrátane Rómov, boli indikované **4 projekty v Prešovskom a Košickom kraji s dosahom na marginalizované skupiny osôb** (pozri tabuľka). Tieto projekty sa momentálne nachádzajú vo fáze implementácie.

Druhá výzva č. SOP ĽZ-2004-SORO-4 na predkladanie žiadostí bola vyhlásená 13. októbra 2004, konečný termín na predkladanie žiadostí bol 20. december 2004. V rámci podopatrenia 3.3A bolo predložených 35 žiadostí. Hodnotiacim kritériám vyhovelo z tohto počtu 30 žiadostí. Na základe identifikácie cieľovej skupiny sociálne znevýhodnených osôb, vrátane Rómov a definovaných cieľov v žiadosti, bolo z tohto počtu indikovaných **7**

projektov s dosahom na marginalizované skupiny osôb (pozri tabuľka). Tieto projekty sa momentálne nachádzajú vo fáze implementácie.

Tretia výzva č. SOP LZ-2005-SORO-1 na predkladanie žiadostí bola vyhlásená 21. marca 2005, konečný termín na predkladanie žiadostí bol 20. máj 2005. V rámci podopatrenia 3.3A bolo predložených 34 žiadostí. Hodnotiacim kritériám vyhovelo z tohto počtu 19 žiadostí. Na základe identifikácie cieľovej skupiny sociálne znevýhodnených osôb vrátane Rómov definovaných cieľov v žiadosti a otázky v podrobnom popise projektu týkajúcej sa dosahu projektu na riešenie problémov rómskej komunity bolo zástupcom Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity z počtu 19 indikovaných **9 projektov s dosahom na marginalizované skupiny osôb** (pozri tabuľka). Tieto projekty sa momentálne nachádzajú vo fáze implementácie.

Štvrtá výzva č. SOP LZ-2005-SORO-3 na predkladanie žiadostí bola vyhlásená 17. októbra 2005, konečný termín na predkladanie žiadostí bol 21. december 2005. V rámci podopatrenia 3.3A bolo predložených 30 žiadostí. Hodnotiacim kritériám vyhovelo z tohto počtu 16 žiadostí. Na základe identifikácie cieľovej skupiny sociálne znevýhodnených osôb vrátane Rómov definovaných cieľov v žiadosti a otázky v podrobnom popise projektu týkajúcej sa dosahu projektu na riešenie problémov rómskej komunity boli zástupcom Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity z počtu 16 indikované **4 projekty s dosahom na marginalizované skupiny osôb** (pozri tabuľka). K 31.3. 2007 boli podpísané 3 zmluvy. Jeden žiadateľ (Odborné učilište internátne Viničky, kód 11230310135) odstúpil od podpisu zmluvy. Tieto projekty sa momentálne nachádzajú vo fáze implementácie.

Projekty vo fáze implementácie v rámci výzvy č. SOP LZ-2004-SORO-1		
kód projektu	názov projektu	Konečný prijímateľ
11230310030	<i>Úspech nosíme v sebe</i>	Pedagogicko-psychologická poradňa Press, Košice
11230310013	<i>Centrum kariérneho poradenstva</i>	Inštitút sociálnych a kultúrnych analýz a rozvoja osobnosti
11230310008	<i>ISAK - Informačný systém pre absolventov v Košickom kraji</i>	Košický samosprávny kraj
11230310036	<i>Škola a svet práce</i>	Okresná pedagogicko-psychologická poradňa s centrom prevencie, Levoča
Projekty vo fáze implementácie v rámci výzvy SOP LZ-2004-SORO-4		
11230310051	<i>Vzdelanie = budúcnosť = lepší život</i>	Základná škola, sídlisko Lúčna, Vranov nad Topľou
11230310071	<i>Zvyšovanie profesijných kompetencií výchovných poradcov a žiakov ZŠ vo svete práce</i>	Krajský školský úrad, Prešov
11230310063	<i>Učíme sa podnikať</i>	Regionálna rozvojová agentúra Humenné
11230310057	<i>MESTOR - Motivácia etnickej skupiny k tvorivému odbornému rastu</i>	Základná škola Žbince
11230310049	<i>Účinný a efektívny systém poradenstva o povolaniach a zamestnaniach v oblasti prírodných vied</i>	Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava

11230310052	<i>Integrované kariérne poradenstvo</i>	Súkromná základná škola Hlivy VI, Žilina
11230310066	<i>Profesijné poradenstvo pre žiakov ZŠ</i>	Základná škola s MŠ, Tušická Nová Ves
Projekty vo fáze implementácie v rámci výzvy SOP ĽZ-2005-SORO-1		
11230310082	<i>Zlepšenie systému kar. poradenstva v ZŠ okresu Snina</i>	Pedagogicko-psychologická poradňa, Snina
11230310105	<i>Čím budem?</i>	Informačné centrum mladých v Poprade
11230310075	<i>Vytvorenie poradenského centra pre žiakov ZŠ v BB regióne</i>	SOU poľnohospodárske, Banská Bystrica
11230310079	<i>Inovatívne prístupy v kariérnom poradenstve pre žiakov ZŠ</i>	KŠÚ Žilina
11230310076	<i>Výchovný poradca a triedny učiteľ-motivátor dosiahnutia vyššieho stupňa...</i>	Pedagogicko-psychologická poradňa, Stará Ľubovňa
11230310104	<i>Čo po skončení školy?</i>	Občianske združenie DUVIA
11230310097	<i>Správne sa rozhodni</i>	o. z. EMPÍRIA
11230310086	<i>Oddelenie poradenských služieb o povolaniach a zamestnaniach</i>	ZSŠ služieb, Lučenec
11230220338	<i>Dajme viac tým, ktorí majú menej</i>	KŠÚ v Košiciach
11230310101	<i>Prvá voľba- úspešná kariéra</i>	KŠÚ v Košiciach
Projekty vo fáze implementácie v rámci výzvy SOP ĽZ-2005-SORO-3		
11230310137	<i>Kvalitná informácia = správny krok do života</i>	ZŠ Kukučínova Vranov nad Topľou
11230310134	<i>Štúdijnno-poradenské centrum pri ZŠ J. A. Komenského v Revúcej</i>	ZŠ J. A. Komenského Revúca
11230310127	<i>Odborné kariérne poradenstvo v praxi</i>	SZŠ sv. B. Veľkého Prešov

Dňa 28. októbra 2004 bola vyhlásená výzva na opatrenie 3.1: *Prispôsobenie odbornej prípravy a vzdelávania požiadavkám spoločnosti založenej na vedomostiach* s cieľom uľahčenia prístupu ku vzdelávaniu osôb ohrozených sociálnou exklúziou a osôb pochádzajúcich zo znevýhodneného prostredia vrátane rómskej menšiny s konečným termínom na predkladanie žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Európskeho sociálneho fondu **29. november 2004**.

Cieľovou skupinou boli žiaci stredných škôl zo sociálne znevýhodneného prostredia. Oprávnenými aktivitami boli:

- Aplikácia aktivačných intervencií pre osoby zo sociálne znevýhodneného prostredia, pre ich podporu rozšírenia účasti v systéme vzdelávania a odborného vzdelávania a prípravy;
- Štipendijné programy pre osoby zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Nasledovná tabuľka uvádza zoznam podporených projektov v rámci tejto výzvy.

Žiadateľ	Názov projektu	Trvanie projektu	Schválená suma NFP
Stredná umelecká škola, Košice	Zvýšenie kvalifikačného potenciálu príslušníkov rómskej komunity zavedením študijného zamerania "Romistika" do systému vzdelávania SŠ	1. 4. 2005 - 31. 3. 2007	1 500 000
Súkromné gymnázium Košice	Zvýšenie kvalifikačného potenciálu príslušníkov rómskej komunity zavedením študijného zamerania "Romistika" do systému vzdelávania SŠ	1. 4. 2005 - 30. 6. 2008	1 425 000
Košický samosprávny kraj	Podpora dostupnosti stredoškolského vzdelávania detí zo znevýhodneného prostredia v rámci zriaďovateľskej pôsobnosti KŠK	1. 4. 2005 - 31. 7. 2006	1 424 525

Priamym zadaním bez zverejnenia výzvy sa realizoval národný projekt **„Poskytovanie stredoškolských štipendií pre žiakov stredných škôl, ktorých rodičia sú odkázaní na dávku v hmotnej núdzi“** v rámci Sektorového operačného programu Ľudské zdroje, priorita 3, opatrenie 3.1. Konečným prijímateľom bol Ústav informácií a prognóz školstva. Začiatok realizácie projektu bol **1. jún 2004** s ukončením projektu **30. júna 2006**. Celkové náklady na projekt predstavovali **135 177 750 Sk**.

8. PHARE programy

Grantová schéma Rozvoj ľudských zdrojov Kvalita trhu práce 2002/000.610.15

Grantová schéma Rozvoj ľudských zdrojov Kvalita trhu práce bola realizovaná v rámci Finančného memoranda PHARE 2002, časť Hospodárska a sociálna kohézia ako aktivita 3 projektu s referenčným číslom 2002/000.610.15 (ďalej len „grantová schéma“). Podrobnosti realizácie boli stanovené v dokumente *„Memorandum o porozumení o implementácii Grantovej schémy ľudských zdrojov“*, podpísanom 3.9.2003 zástupcami Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Národného úradu práce v SR, Ministerstva školstva SR a Európskej komisie.

MŠ SR zverejnilo 7.1.2004 výzvu na predkladanie žiadostí o grant v rámci grantovej schémy pre projekty vo výške od 20 000,- € do 50 000,- €. Celková alokovaná suma pre aktivitu 3 bola 1 900 000,- €. V rámci výzvy bolo predložených 369 projektov, z toho 347 bolo zaradených do hodnotenia. V marci 2004 bolo hodnotiacou komisiou schválených 49 úspešných návrhov projektov. Kontrahovaná suma predstavovala **1 896 476,21 €**.

Grantová schéma bola zameraná na zvyšovanie kvalít pracovnej sily prostredníctvom školení, rekvalifikácie a celoživotného vzdelávania s cieľom posilnenia zamestnateľnosti jednotlivcov. Súhrnne bolo z pohľadu rezortu školstva úspešných v tejto aktivite 14 stredných škôl, 2 základné školy, 3 univerzity a 3 priamo riadené organizácie MŠ SR v rámci opatrení:

Opatrenie 1: Zlepšiť prístup k celoživotnému učeniu pre rôzne cieľové skupiny.

Opatrenie 2: Podporiť prístup k ďalšiemu vzdelávaniu s cieľom zlepšiť zamestnateľnosť jednotlivcov.

Sociálne znevýhodnené skupiny, študenti, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku a dlhodobo nezamestnaní boli cieľovou skupinou 33 projektov.

údaje v tabuľke sú v mil. EUR

Finančné memorandum pre Národný program PHARE na rok 1999

SR 9905.02 Program tolerancie k menšinám

	Investície	Budovanie inštitúcií	Phare celkovo (=I+BI)	Národné spolu-financovanie	Celkovo
Aktivita 1		0,196	0,196	0,15	0,346
Aktivita 2		0,226	0,226	0,2	0,426
Aktivita 3 ¹⁾		0,197	0,197	0,15	0,347
Aktivita 4 ¹⁾	1,181		1,181		1,181
CELKOVO	1,181	0,619	1,8	0,5	2,3

Finančné memorandum pre Národný program PHARE na rok 2000

SK0002 Zlepšenie situácie Rómov v SR

	Investície	Budovanie inštitúcií	Phare celkovo (=I+BI)	Národné spolu-financovanie	Celkovo
Aktivita 1	0,06	1,24	1,3	0,019	1,319
Aktivita 2	0,16	0,62	0,78	0,05	0,83
Aktivita 3 ¹⁾	0,77	0,95	1,72	0,24	1,96
CELKOVO	0,99	2,81	3,8	0,309	4,109

Finančné memorandum pre Národný program PHARE na rok 2001

SR0103.01 Podpora rómskej menšiny v oblasti vzdelávania

	Investície	Budovanie inštitúcií	Phare celkovo (=I+BI)	Národné spolu-financovanie	Celkovo
Aktivita 1 ¹⁾	0,3		0,3	0,1	0,4
Aktivita 2 ¹⁾	0,52		0,52	0,21	0,73
Aktivita 3 ¹⁾	0,18	0,2	0,38	0,09	0,47
Aktivita 4	0,17	0,33		0,275	0,775
CELKOVO	1,17	0,53	1,7	0,675	2,375

Finančné memorandum pre Národný program PHARE na rok 2002

SR 2002/000.610.03 Ďalšia integrácia detí v oblasti vzdelávania a zlepšenie životných podmienok

	Investície	Budovanie inštitúcií	Phare celkovo (=I+BI)	Národné spolu-financovanie	Celkovo
Aktivita 1 ¹⁾	0,05	0,3	0,35	0,05	0,4
Aktivita 2		0,1	0,1		0,1
Aktivita 3		0,55	0,55		0,55
CELKOVO	0,05	0,95	1	0,05	1,05

Finančné memorandum pre Národný program PHARE na rok 2003

2003-004-995-01-05 Podpora integrovaného vzdelávania Rómov - v realizácii MŠ SR

	Investície	Budovanie inštitúcií	Phare celkovo (=I+BI)	Národné spolu-financovanie	Celkovo
Aktivita 1		0,12	0,12		0,12
Aktivita 2		0,19	0,19		0,19
Aktivita 3	0,11	0,58	0,69	0,11	0,8
CELKOVO	0,11	0,89	1	0,11	1,11

¹⁾ Na uvedených aktivitách sa podieľalo MŠ SR